

В'ячеслав ШЛЯХОВИЙ: «У планах — подальша робота над перекладами»

Нині рівнянин уродженець села Гільча на Здолбунівщині В'ячеслав Леонідович Шляховий — особистість на теренах нашого краю досить відома. Багато років він викладав фізику у Національному університеті водного господарства. Тривалий час займається краєзнавством, причому дієвим, адже саме завдяки його старанням відзначено на карті області низку пам'ятних місць. Знають pana В'ячеслава і як перекладача з чеської. Насамперед за виданням «Гільча чеська на Волині», низкою інших. Цього тижня у Здолбуніві відбулась презентація нового перекладу з чеської від нашого земляка — книги Мирослава Крушини «Здолбунів. Місто на українській Волині в спогадах чеської меншини». Про цей доробок і не тільки — в інтерв'ю з В'ячеславом Шляховим.

— Пана В'ячеславе, що спричинило постійний Ваш інтерес саме до життя чеських емігрантів на Волині?

— Інтерес до історії чехів у мене виник тому, що я з ними постійно спілкуюсь. Щоразу, коли чеські делегації приїздять на річниці Малинської трагедії. Інколи у складі цих делегацій зустрічаю навіть своїх далеких родичів, добрих знайомих. Сувпроводжую їх у поїздках в села. Іноді доводиться разом з чехами оглядати колісись їхніх будинки, навідуватися на кладовища. На жаль, останні не скрізь у належному стані. От цього року їздили в Уїздці, Гільчу, Борщівку,

і стан кладовищ не втішив. А шкода, бо це місця, за якими судять про культуру нації.

— Звідки у Вас знання чеської?

— Річ у тім, що у мене мама — чешка. Я кілька разів ще дитиною бував у її родичів. Тоді, після смерті Сталіна, коли впала так звана залізна завеса, дозволили їздити, спілкуватися з ріднею. Тож я з мамою кілька разів побував у Чехії. Там спілкувався з ровесниками. А всім же відомо, що саме в дитячому віці, у процесі спілкування з носіями мови, вона засвоюється найшвидше. Пам'ятаю, коли ми у 1955 році вперше приїхали до Че-

В'ячеслав ШЛЯХОВИЙ на прохання читача підписує подаровану книжку.

хії, по сусідству з нашими родичами жила сім'я німців. І ми, хлопчак, хоч один говорив чеською, інший — німецькою, а я — українською, чудово між собою розумілися.

— За Вашого сприяння у Рівному встановили меморіальну дошку на будівлі, де колись була розташована чеська школа...

— Рівне було багатонаціональним містом. Представники різних націй мирно у ньому співіснували, мали

свої школи, громадські товариства. Чеська громада не була винятком. Чотирикласна чеська школа діяла в Рівному з 1925 року до 1941-го, коли до міста докотилась війна. Заклад містився у будівлі, що по вулиці Дорошенка, 4. Власне нагадати рівнянам про цей історичний факт і мала встановлена на її фасаді меморіальна дошка. Ідея ця та шлях до її втілення — моя справа: ініціатива, фінансуван-

ня, «проштовхування» в органах міської влади Рівного. Вони посприяли мені тим, що не заперечували, у певних моментах консультували і, врешті-решт, у день відкриття дошки запросили один з телеканалів. Відзнятий тоді сюжет можуть переглядати і в Чехії.

— Новою справою став переклад нині презентованої книги Мирослава Крушини «Здолбунів. Місто на українській Волині спогадах чеської меншини»...

— Узаявся за це насамперед тому, що Здолбунів — близьке мені місто. Центр в районі, де я виріс. Буваю тут дуже часто. До речі, свого часу й практику студентську проходив під керівництвом вчителя фізики Ігоря Миколайовича Кондрацького тут — у Здолбунівській школі № 1. Згодом сам вчителював у Гільчанській школі. Тому гріх було не перекласти книжку про Здолбунів після того, як переклав про Гільчу. Тим паче, що в книжці значну увагу приділено людям, з якими знайомий особисто. Зокрема Марії Панковій (Кліглові). Я її дуже добре

знав; тому що вона приїздила сюди, привозила чеських туристів. Після смерті пані Марії справу продовжила її дочка — Алла Фінгоусова. З нею теж підтримуємо спілкування. Тож маю намір передати їй у Жатець примірник книжки.

— Який історичний період у виданні висвітлено?

— Практично від початку переселення чехів до їх рееміграції. Найбільше ж сторінок присвячено так званому польському періоду, адже, як зазначають автори чеських хронік, найбільшого розквіту чеської громади досягли саме при польській владі, бо та створила для цього найкращі умови. Саме тоді чехи заснували найбільше заводів і спорудили найбільше будівель. Польська влада сприяла розвитку малого і середнього бізнесу. Фактично в кожному селі на той час було по декілька майстерень. Зокрема в Гільчі функціонувала ливарна майстерня, де судячи з фото, працювало 24 особи. А це вже середнє підприємство.

(Продовження на 6-й стор.).

В'ячеслав ШЛЯХОВИЙ: «У планах – подальша робота над перекладами»

(Закінчення.
Початок на 4-й стор.)

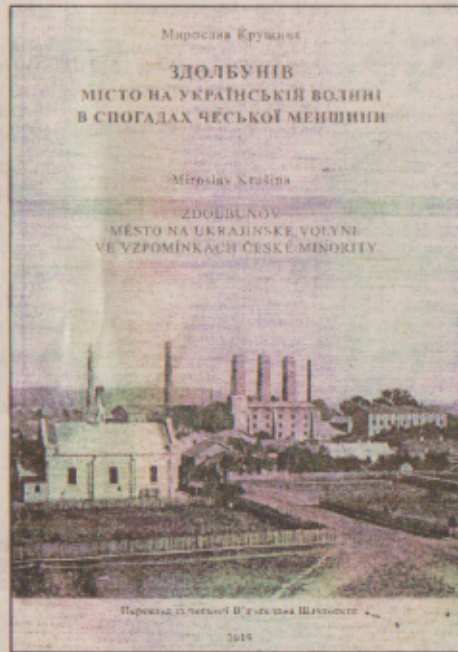
Так само і в Здолбуніві. Якщо поглянути на карту-схему міста, запропоновану Мирославом Крушиною, та на її розшифрування, то побачимо, що більшість чехів займалися малим бізнесом. Хто тримав магазин, хто невеличку бойню, хто ковбасню чи ще щось подібне. Таким чином чехи й розвивали на цих теренах малий бізнес.

- Скільки часу тривала Ваша робота над книжкою?

- Працював над книгою близько трьох, можливо чотирьох, місяців. Довелося спочатку з Інтернету витягти текст її чеською, роздрукувати, а вже потім набирати на комп'ютері український переклад. Так вчиняю щоразу, якщо не маю друкованого чеською тексту книжки, а в наявності лише електронний варіант.

- Чи мали помічників? Хто долучився, щоб це красназнавче видання вийшло друком?

- Переклад здійснив я самотужки. Але підготовка книжки до друку потребувала зусиль інших людей. Завдячую насамперед координатору проекту Володимирі Остапуку. Він продовжив справу: знайшов спонсорів, редакторів, людей, які внесли літературні правки, оформили обкладинку, виконали дизайн і верстку книжки. Сергій Дудзяний, Ігор Давидюк, Володимир Бишук, Ярослав Ніколін, Микола Погонський, Олексій Козачок – ось імена людей, які допомогли. Уже потім ми разом з Володимиром Остапуком у друкарні домовлялися про наклад, вартість друку та інші видавничі моменти. Але наголошу: якби не зусилля Володимира Панасовича, то ця книжка напевно чи побачила б світ.

- Якщо погортати книжку, то кількість ілюстративного матеріалу у ній просто вражає. Де відшуковували усі ці фото, історичні документи?

- Ці світлини, як пише автор книжки Мирослав Крушина, збереглися у багатьох колишніх здолбунівчан. Особливо багато їх зберегла пані Мартішова, яка до останніх своїх днів мала чудову пам'ять, багато ділилася спогадами, могла вказати прізвища та імена тих, хто був на фото. Це – просто феномен.

Чех-підприємець Александр Кгол також зберіг у своєму архіві чимало історичних документів – різних фото, розписок, свідоцтв. Їх

теж вміщено у книжці. Вона й цінна саме тим, що містить не розповіді, а багатющий фактаж, документальний, першоджерельний, матеріал.

- На сторінках видання згадано про багато чеських родин, чи є серед них ті, чії нащадки й нині мешають на Рівненщині?

- Коли дали дозвіл на виїзд звідси, майже всі чеські родини ним скористалися. За рідким винятком. Такими були сім'ї, в яких дочка виходила заміж, скажімо, за поляка або українця. Згідно зі сталінським указом, такі родини реємугрувати права не мали. Якщо ж чоловік був чехом, а дружина українкою, полячкою, єврейкою чи представницею іншої національності, то виїхати дозволялось. Оскільки процес реєміграції тривав у лютому-березні 1947-го, а якраз цієї пори того року було дуже холодно, тим, хто виїжджав, надали розбиті товарні вагони, вжити в яких два-три тижні у дорозі було надскладно, особливо для малих дітей, то деякі родини не ризикнули рушити в дорогу, залишилися. Як приклад можу навести колишню вчительку Здолбунівської першої школи Марію Гунят, батько якої просто не наважився на переїзд з нею за таких складних умов.

- На Вашу думку, чого нам, сучасним, можна повчитися у громад чеських емігрантів?

- Насамперед витривалості й працьовитості. Більшість чеських родин, які приїхали у 60-70-х XIX століття, мали змогу залізницею дістатися лише до Бродів. Далі колій ще не було. Чехи, хто багатший був, купували коней, вантажили на вози увесь свій скарб та вирушали на пошуки дешевшої землі. Купували не угіддя, а щоб дешевше – ділянки з деревами, кущами, болотами. Доводилось по кілька років працювати над окультуренням цих земель. У багатьох чеських хроніках зазначено, що перших

три роки емігранти працювали собі у збиток – врожаї були дуже низькі, земля погано родила. Але завдяки запровадженню більш прогресивної технології обробітку землі через деякий час чехи почали збирати високі врожаї. А експортуючи зерно через польські порти Гданьськ і Гдиня переважно до Швеції, стали чимало заробляти. Тому почали поступово переселятися із землянок у дерев'яні будинки, а пізніше – будувати цегляні. Варто відмітити й те, що фактично у кожному чеському селі мали ремісників, які могли відремонтувати будь-яку техніку. Якщо ж хтось отримував чимало коштів, то починав засновувати промислове виробництво. До прикладу, один з перших ливарних заводів у Росії був збудований у Глинську, щоправда, від нього нічого вже не лишилося. Перший на Волині цемент завод заснували у Здолбуніві брати Єлінеки. Тут же був побудований цегельний завод. До речі, костел у місті спорудили зі спеціальних цеглин-блоків, виготовлених чехом, чії майстерні розташовувались в районі теперішньої поліції. Костел став однією з перших будівель краю, зведених з матеріалів з місцевої сировини. Можна навести ще багато прикладів.

- Чи маєте намір продовжувати працю над перекладами, плануєте інші справи як красназнавець?

- Так. У планах – подальша робота над перекладами. «Здолбунів. Місто на українській Волині в спогадах чеської меншини» це вже третя перекладена мною книжка, що вийшла друком. Готовий переклад наступної – про Дібрівку. В роботі – про Великий Шпаків. Є й ще один проєкт, який добре було б реалізувати. У календарях за 1937-1939 роки, виданих тут, на Волині, я знайшов оповідання з доволі цікавими сюжетами, які, напевно, зацікавлять сучасних читачів. Твори невеличкі – на 2-3 сторіночки кожен. Хотілося б їх публікувати на сайті чеського товариства, бо писали оповідання про свій побут і життя саме волинські чехи. Вважаю, сучасникам було б цікаво почитати.

Спілкувалась і фотографувала
Ольга ЯКУБЧИК.